

TÜRKİYE'DE ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUM İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ¹

Buket EREN

Arş. Gör. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, buket.eren@ dpu.edu.tr

Mustafa ÇELİK

Arş. Gör. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, mcelik_83@yahoo.com

Aytunga OĞUZ

Doç. Dr. Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, aytungaoguz@hotmail.com

ÖZET: Bu çalışmanın amacı, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile ilgili Türkiye’de yapılmış tez ve makale çalışmalarını değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda, bu konuda yapılan araştırmaların; model, tür, tarih ve konu açısından dağılımları ile başlık, özet, problem durumu, amaç, yöntem, bulgular, tartışma, sonuç, öneriler ve kaynakça boyutlarının özellikleri belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularının, bu konuda yapılan araştırmalarda gerçekleştirilebilen ve gerçekleştirilemeyen noktaları ortaya koyarak bundan sonraki çalışmalarda yapılması gerekenlere ilişkin yol göstereceği umulmaktadır. Araştırma tarama modelinde tasarlanmış bir meta-değerlendirme çalışmasıdır. Araştırmanın örneklemini; 40 tez ve 69 makale oluşturmaktadır. Araştırma, 1984-2013 yılları arasında Türkiye’de öğretmenlik mesleğine yönelik tutum konusunda yapılmış olan ve “öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, öğretmenlik, tutum, toplum” anahtar sözcükleriyle taranarak tam metnine ulaşılabilen tez ve makale çalışmalarıyla sınırlıdır. Çalışmalar 41 maddelik değerlendirme formu ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde “doküman analizi” tekniği kullanılmıştır. Konu ile ilgili yapılan çalışmaların 2003 yılından sonra büyük artış gösterdiği ve yapılan çalışmalarda örneklem ya da çalışma grubu olarak en çok öğretmen adaylarının tercih edildiği belirlenmiştir. Araştırmaların bulgularının büyük ölçüde ifade edildiği ve kaynakça bölümlerinin uygun formatta raporlaştırıldığı görülmektedir. Ancak, özellikle örneklem seçimi ve veri toplama aşamalarının yer aldığı araştırma sürecinin yeterince açıklanamadığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmenlik mesleği, öğretmen eğitimi, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, meta-değerlendirme

INVESTIGATION OF DISSERTATIONS AND ARTICLES IN TURKEY ABOUT THE ATTITUDES TOWARDS TEACHING PROFESSION

ABSTRACT: The aim of this study is to evaluate the dissertation and article studies which have done in Turkey about the attitudes towards teaching profession. On the respect of this aim, the distribution of these studies are evaluated on the dimensions of; model, type, date and topic and the properties of heading, abstract, problem, aim, method, findings, discussion, results, suggestions and references. It is hoped that the findings of the study is going to give a general idea to the researchers about the points which have achieved and which could not achieved; and lead them about what has to be done for later studies. This research is a survey model meta-evaluation study. The sample of this study is formed by 40 dissertation and 69 articles. The research is limited by the studies that were made between the years 1984-2013 on the subject of the attitude towards the teaching profession and that were scanned with the keywords such as "attitude towards the teaching profession, teaching, attitude, society" and that were accessible to the full text. Studies were analyzed with 41 items evaluation form. "Document analysis" technique was used in the analysis of the data. Most of the researches is formed by articles. The number of researches has been increased highly since 2003. Mostly prospective teachers are included into researches as sample or study groups. Generally, findings and references parts of researches are expressed well, but generally, the process parts of researches especially choosing the sample and data collection are not expressed in detail.

Key Words: Teaching profession, teacher training, attitudes towards teaching profession, meta-evaluation

1. Giriş

Günümüzde eğitim programları, materyaller ve ölçme araçları değişse de sistemin olmazsa olmazı ve değişmez parçası öğretmen, sistemin içindeki önemini korumaktadır. Öğretmen, öğrencinin gelişimini sağlayacak yaşantıları seçerek ve uygulayarak öğrenciyi yardımcı olan bir kişidir (Açıkgöz, 2002, akt. Erdem, 2012). Öğretmen, bir eğitim sisteminin amaçlarına ulaşmasında eğitim ortamlarındaki program, fiziki koşullar, eğitim materyalleri vb. gibi diğer unsurların ötesinde belirleyici ve yönlendirici olmalıdır (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011). Öğretmenler her ne kadar ‘öğretici’ olarak algılsalar da aslında öğretme-öğrenme sürecinin her aşamasının verimli bir şekilde işlemlenmesinden sorumlu kişilerdir. Öğretmenler toplumu oluşturan bireylerin gelecekte toplum içerisinde üstlenecekleri rollere hem bilişsel ve duyuşsal hem de davranışsal olarak hazır hale gelmelerinden sorumludurlar. Öğretmenin sorumlulukları, bireylerin öğrenmelerinin belli bir amaç doğrultusunda başlatılması, yönlendirilmesi, kolaylaştırılması ve gerçekleştirilmesi sürecine ilişkin etkinlikleri kapsar (Üstüner, 2006). Bu etkinliklerin uygulayıcısı öğretmenler, toplumların bilinçlenmesinde ve gelişmesinde de önemli belirleyici role sahiptirler (Doğan, 2005). Bu nedenle öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğiyle ilgili gerekli niteliklere sahip olmaları gerekmektedir.

¹ Bu makale, 5-7 Eylül 2013 tarihleri arasında Eskişehir’de Osmaniye Üniversitesi tarafından düzenlenen 22. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı’nda sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

Öğretmenlerin nitelikleri, programların gerçekleşmesinde ve eğitimde amaçlanan kazanımlara ulaşılmasında anahtar bir role sahiptir. Öğretmen; öğrenme ortamını düzenleme, öğrenciye amaçlarına ulaşmada yol gösterme ve seçenekler sunma; yansıtıcı olma; yeteneklerini keşfetmesine ve kendisini gerçekleştirmesine destek olma gibi çağdaş görevleri yerine getirmesi beklenmektedir (Oğuz ve Topkaya, 2008). Öğretmen davranışlarının niteliği, eğitim sisteminin amaçlarına ulaşabilmesine etki eden önemli değişkenlerdendir (Üstüner, 2006). Sabır, özveri ve sürekli çalışma gerektiren öğretmenlik mesleğinde başarılı olabilmek için bu mesleği severek ve isteyerek yapmak çok önemlidir (Aşkar ve Erden, 1987). Bu nedenle, öğretmen eğitiminde; alan bilgisi, meslek bilgisi, genel kültür gibi özelliklerin yanı sıra; öğretmenlerin mesleğe yönelik tutumları (Can, 2010; Coşkun, 2011; Çeliköz ve Çetin, 2004; Rimm-Kaufman ve Sawyer, 2004), mesleki yeterlik algıları (Erdem, 2012; Girgin, Akamca, Ellez ve Oğuz, 2010), mesleki benlik saygıları (Aslan ve Akyol, 2006; Girgin, vd., 2010; Sayın, 2003), kaygı düzeyleri (Doğan ve Çoban, 2009), öz yeterlik inançları (İpek ve Camadan, 2011) gibi duyuşsal özelliklere de önem verilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin gerektiği gibi sürdürülebilmesi için, özellikle duyuşsal özelliklerden olan tutumlar, en az alan bilgisi kadar önem taşımaktadır (Can, 2010; Coşkun, 2011). Yapılan çalışmalara göre de öğretmenlik mesleğiyle ilgili olumlu tutumlara sahip olan öğretmenlerin öğrencilerine olumlu bir öğrenme ortamı düzenlediği, etkili iletişim kurabildiği ve mesleki rollerini etkili bir biçimde yerine getirebildiği görülmüştür (Çeliköz ve Çetin, 2004; Rimm-Kaufman ve Sawyer, 2004). Öğretmenlik mesleği ile ilgili sorunlar düşünüldüğünde, öğretmenlerin kendilerinden beklenen rolleri yerine getirmelerini etkileyen önemli bir değişkenin, öğretmenliği sevmeye, saygı duymaya ve benimsemeye özelliklerini kapsayan tutumların üzerinde durmak gerekli görülmektedir (Pehlivan, 2008).

Tutum, bireyin kendisine ya da çevresindeki herhangi bir toplumsal nesne ya da olaya karşı deneyim ve bilgilerine dayanarak örgütlediği bilişsel, duyuşsal ve davranışsal tepki ön eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Baysal, 1981). Eagly ve Chaiken (1993, s.1) tutumu, bir varlığı belirli derecedeki hoşlanma ya da hoşlanmama şeklinde değerlendiren psikolojik bir eğilim olarak tanımlamıştır (Akt. Eagly ve Chaiken, 2007). Smith'e (1968) göre de tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir (Akt. Aşkar ve Erden, 1987). İnceoğlu (2010) ise tutumu, "bireyin bir durum, olay ya da olgu karşısında ortaya koyması beklenen olası davranış biçimi" olarak tanımlamıştır. Tutumlar hem sosyal algıları hem de davranışları etkilemektedir (Kağıtçıbaşı, 2006).

Öğretmenlerin mesleklerine yönelik geliştirdikleri olumlu tutumlar öğretmenlik mesleğiyle ilgili davranışlarını olumlu yönde etkileyebilir. Bu nedenle, öğretmen adayları mesleklerine yönelik olumlu tutumlara sahip olarak yetiştirilebilirlerse, öğretmen olduklarında; görevlerini eksiksiz yerine getirebilirler, öğrencilere karşı daha olumlu davranışlar sergileyebilirler, araştırmacı olabilir, yaratıcı düşünebilir ve yenilikleri öğrenme ortamına kolayca aktarabilirler (Çeliköz ve Çetin, 2004). Tutumların nasıl geliştiği ve nasıl değişikliklere uğradığı araştırılarak tutumların davranışlara olan etkisinin belirlenmesi ile insanla ilgili birçok konuda olduğu gibi, öğretmenlerin mesleklerini icra etmelerine katkıları konusunda da bir görüş geliştirilebilir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1989). Bu açıdan öğretmenlik mesleğine yönelik tutum (ÖMYT) konusuna önem verilmiş ve bu konuda birçok çalışma yapılmıştır.

2. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Türkiye'de ÖMYT konusunda bugüne kadar birçok araştırma yapılmıştır (Akkaya, 2009; Aslan ve Akyol, 2006; Aşkar ve Erden, 1987; Can, 2010; Coşkun, 2011; Çelik, 2008; Çeliköz ve Çetin, 2004; Demirtaş vd., 2011; Doğan ve Çoban, 2009; Erdem, 2012; Girgin vd., 2010; İpek ve Camadan 2011; Oğuz ve Topkaya, 2008; Pehlivan, 2008; Sayın, 2003; Semerci ve Semerci, 2004, Üstüner, 2006). Ancak, bu çalışmaları bir araya getirip ortak bir düşünce ortaya koyan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile ilgili bir meta değerlendirme çalışmasının bu gereksinimi giderebileceği ve alana katkı getirebileceği düşünülmektedir. Bu araştırma da bu gereksinimden hareketle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın, bu konuda ele alınmayan noktaları ortaya koyarak gelecekteki çalışmalara yol gösterici olacağı öngörülmektedir. Çalışma, Türkiye'deki ÖMYT'yi konu alan araştırmaların özelliklerinin belirlenmesi açısından da önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de ÖMYT ile ilgili yapılmış tez ve makale çalışmalarını değerlendirmektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

1. ÖMYT ile ilgili yapılmış araştırmaların tür, yıl ve evren-örneklem açısından dağılımları nasıldır?
2. ÖMYT ile ilgili yapılmış araştırmaların başlık, özet, amaç, yöntem, bulgular, tartışma, sonuç ve öneriler ile kaynakça bölümlerindeki özellikleri nasıldır?

3. Yöntem

Bu bölümde öncelikle, araştırmanın modeline ve örnekleme; daha sonra, veri toplama araçlarına, veri toplama sürecine ve analizine yer verilmiştir. Bölüm sonunda ise, araştırmada -söz konusu olan sınırlılıklar belirtilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Bu çalışmada, 'Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum (ÖMYT) konusunda Türkiye'de yapılan araştırmalardan internet ortamında ulaşılabilen eğitim dergilerinde yayınlanan makaleler ve Ulusal Tez Merkezi'nden ulaşılan tezler belirlenen ölçütler açısından var olduğu şekliyle değerlendirilmeye çalışılmıştır. ÖMYT konusunda yapılmış olan çalışmaların değerlendirilmesi amaçlandığından, meta-değerlendirme yöntemi kullanılmıştır.

Meta değerlendirme 'değerlendirmenin değerlendirmesi' olarak ifade edilmektedir. Bu süreçte, yapılan çalışmaların birlikte değerlendirilmesi ve raporlaştırma esnasında yaşanan eksikliklerin ve hataların ortaya çıkartılması amaçlanmaktadır (Sağlam ve Yüksel, 2007). Değerlendirmeleri değerlendirmek; çalışmalar esnasında ortaya çıkan ön yargı, teknik aksaklıklar, yönetsel hatalar ve yanlış kullanımlar gibi problemleri kontrol etmek açısından gerekli görülmektedir (Stufflebeam, 1974). Scriven (2009), meta-değerlendirmenin birçok çalışmanın niteliksel olarak değerlendirilmesi ile yapıldığını belirtmektedir. Böylece, bağımsız bir uzman tarafından yapılacak incelemenin çalışmalara derinlik kazandıracağı düşünülmektedir. Bu araştırmada ele alınan çalışmalar doküman analizi yapılarak belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmiş ve gruplandırılarak çalışmaların ortak ve farklı yönleri ortaya konulmuştur.

3.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Türkiye'de 1984 ile 2013 yılları arasında "öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, öğretmenlik, tutum, toplum" anahtar sözcükleriyle ulaşılabilen ve tam metni bulunan 40 tez ve 69 makaleden oluşmaktadır. Makale ve tezlerin elde edilmesinde; öncelikle, Ulusal Tez Merkezi'nde kaydı bulunan ve belirlenen anahtar sözcüklerle aranarak ulaşılan 60 tezin (1988 ile 2012 yılları arasında) 40'ının tam metinlerine ulaşılmış ve listesi çıkartılmıştır. Alanda tamamlanmış olan 40 tezin künye bilgilerinin yer aldığı bir değerlendirme formu oluşturulmuştur.

Aynı anahtar sözcükler kullanılarak arama motorları ile 42 farklı dergide yayınlanmış 106 makale ve bildiriye ulaşılmıştır. Bunlardan tam metinlerine ulaşılan 80 makale değerlendirme aşamasına alınmış, konu ile doğrudan ilişkisi bulunmadığı düşünülen makaleler çıkarılmış ve 69 makale ile değerlendirme yapılmıştır. Makalelerin yer aldığı dergilerin listesi ve hangi dergiden kaç tane makalenin çalışmaya dahil edildiği Tablo 1'de sunulmuştur. Türkiye'de 1984 ile 2013 yılları arasında, ÖMYT ile ilgili makalelerin en fazla Türk Eğitim Bilimleri Dergisi ile Eğitim ve Bilim Dergisinde yayımlandığı görülmektedir.

Tablo 1. Makalelerin Yer Aldığı Dergi Listesi

No	Dergi Adı	Makale Sayısı	No	Dergi Adı	Makale Sayısı
1	Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)	4	22	Kastamonu Eğitim Dergisi	1
2	Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	23	Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi	4
3	Buca Eğitim Fakültesi Dergisi	4	24	Kuramsal Eğitimbilim Dergisi	1
4	Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi	1	25	Manas Sosyal Bilimler Dergisi	1
5	Celal Bayar Üniversitesi BESYO	1	26	Marmara Coğrafya Dergisi	1
6	Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	27	Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	3
7	Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1	28	Milli Eğitim Dergisi	1
8	Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi	2	29	Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1
9	Eğitim ve Bilim Dergisi	5	30	Pamukkale Journal of Sport Sciences	1
10	Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi	1	31	Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	3
11	EKEV Akademi Dergisi	1	32	Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi	1
12	Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi	3	33	Selçuk Üniversitesi Teknik Online Dergisi	1
13	Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1	34	Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi	1
14	Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi	1	35	Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi	1
15	Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi	2	36	Türk Eğitim Bilimleri Dergisi	6
16	Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi	1	37	Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi	1
17	International Educational Technology Conference	1	38	Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
18	International Online Journal of Educational Sciences	1	39	Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler e-Dergi	1
19	International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish	2	40	Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi	1
20	İlköğretim Online	1	41	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	1
21	İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisi	1	42	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi	1

3.3. Veri Toplama Araçları

ÖMYT ile ilgili yapılmış çalışmalarını değerlendirmek için bilimsel araştırmaları değerlendirme ölçütleri belirlenmiştir. Bilimsel araştırmaları değerlendirme ölçütleri; İftar (2008) tarafından geliştirilen "Sosyal Bilim Araştırmalarını Değerlendirme Ölçütleri" (Ağaoğlu, Altınkurt, Ceylan, Kesim ve Madden, 2008) ile bilimsel araştırma yöntemleri kitaplarından yararlanılarak araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan 40 ölçüt, uzman görüşleri alınıp düzenlendikten sonra çalışmaların analizinde kullanılmıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci ve Analizi

Araştırma kapsamında yapılacak değerlendirmelerde izlenecek yolu belirlemek için yüksek lisans (Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Programı) öğrencilerinin katılımı ile gerçekleşen seminer dersinde odak grup çalışması tekniği kullanılarak, belirlenen çalışmalar 4 hafta süresince sorumlu öğretim üyesi başkanlığında değerlendirilmiştir. Odak grup çalışması, "bir grup görüşmesi biçimi olarak belli bir konuda veri üretmek üzere katılımcılar arası iletişime odaklanan bir tekniktir" (Balci, 2011, s.175)

ÖMYT ile ilgili yapılmış tezler ve makalelere ulaşabilmek için, 2013 yılı Nisan ayında YÖK Tez Merkezinde, ULAKBİM'de ve internet aracılığı ile ulaşılabilen elektronik dergilerde "öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, öğretmenlik, tutum, toplum" anahtar sözcükleriyle tarama yapılmıştır. Araştırmacılar tarafından ulaşılabilen çalışmalar, başlıklarına ve içeriklerine göre odak grup çalışması süreci de göz önünde bulundurularak incelenmiş öğretmenlik mesleğine yönelik tutum konusu dışında kalan çalışmalar elenmiştir. Yapılan incelemeler sonucu 40 tez ve 69 makale analize dâhil edilmiştir. Makale ve tezler belirlenen ölçütlere göre araştırmacılar tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiş, değerlendirilen araştırmalar araştırmacılar arasında çapraz değişim yapılarak tekrar analizi yapılmış ve görüş birliği sağlanmıştır.

3.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2013 yılı Nisan ayında "öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, öğretmenlik, tutum, toplum" anahtar kelimeleriyle elektronik ortamda tam metnine ulaşılabilen ÖMYT ile ilgili yapılmış tez ve makale çalışmaları ile sınırlıdır. Çalışmaların değerlendirilmesi belirlenen 41 ölçüt ile sınırlandırılmıştır. Bu konudaki bildirimler araştırma kapsamına alınmamıştır. Bu araştırmada incelenen makale ve tezler, yöntem bilimsel olarak ayrıntılı bir şekilde (örneğin, kullanılan istatistiğin uygunluğu ya da geçerlik güvenilirliğe ilişkin bilgi verilmesi gibi) ele alınmamıştır. Bu yüzden bulguların bu bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir.

4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırmanın amaçları doğrultusunda doküman analiziyle toplanan verilerin çözümlemeleri yapılarak elde edilen bulgulara ve bu bulgular doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir. Çalışmalar; başlık, özet, giriş/problem durumu, amaç, yöntem, bulgular, tartışma, sonuç, öneriler ve kaynakça bölümlerine göre değerlendirilmiş ve analiz sonuçlarına göre elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Öncelikle, ÖMYT ile ilgili yapılmış araştırmaların tür, yıl ve evren-örneklem, çalışma grubu açısından dağılımları incelenmiş ve Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Türkiye'de ÖMYT ile İlgili Yapılan Araştırmaların Türe Yıllara ve Örneklem Grubuna göre Dağılımı

		f (n=109)	%
<i>Araştırma Türü</i>	Makale	69	63,3
	Yüksek Lisans Tezi	32	29,4
	Doktora Tezi	8	7,3
<i>Yıllar</i>	1997 – 2002	6	5,5
	2003 – 2008	47	43,1
	2009 – 2013	54	49,6
<i>Evren, Örneklem/ Çalışma Grubu</i>	Öğretmen Adayları	89	81,7
	Öğretmenler	11	10,1
	Lise Öğrencileri	7	6,4
	Öğretmen ve Öğretmen Adayları	1	0,9
	Öğretim Elemanları	1	0,9

Tablo 2'de görüldüğü gibi, ÖMYT ile ilgili incelenen çalışmaların % 63.3'ü makale (69), % 29.4'ü yüksek lisans tezi (32), % 7.3'ü doktora tezi (8). Yapılan araştırmaların türü ile ilgili yüzdelere incelendiğinde, bu konuda en çok makale türünde çalışma yapıldığı göze çarpmaktadır. Lisansüstü tezlerin büyük bölümünü ise yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır.

ÖMYT ile ilgili yapılan araştırmalar tarihlerine göre incelendiğinde, araştırmaların % 5.5'inin (6) 1997-2002 yılları arasında, % 43.1'inin (47) 2003-2008 yılları arasında ve % 49.6'sının (54) 2009-2013 yılları arasında yapıldığı görülmektedir. ÖMYT ile ilgili çalışmalar taranırken ulaşılan çalışmalar içinde 1984 yılına ait çalışmalar olmasına rağmen, tam metnine ulaşamayan ve içerikleri

incelendiğinde konusu ÖMYT konusundan farklı olan çalışmalar elendiğinde, ilk ulaşılan çalışmaların 1997 yılına ait olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre, 1997-2002 yılları arasında yapılan çalışmaların sonraki yıllara göre daha az olduğu belirlenmiştir. Bu konuda, son on yılda yapılan araştırmaların ise büyük artış gösterdiği görülmektedir.

ÖMYT ile ilgili yapılan araştırmalar evren, örneklem ve çalışma gruplarına göre incelendiğinde; araştırmaların % 81.7'sinin (89) öğretmen adayları, % 10.1'inin öğretmenler, % 6.4'ünün öğrenciler, % 0.9'unun (1) öğretmen ve öğretmen adayları, % 0.9'unun (1) ise öğretim elemanları ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Araştırmaların büyük ölçüde öğretmen adaylarıyla gerçekleştirildiği ve öğretim elemanlarıyla çok az çalışmanın bulunduğu dikkat çekmektedir.

ÖMYT ile ilgili yapılan araştırmalar, ele aldıkları değişkenler açısından incelendiğinde, araştırmalarda en çok cinsiyet ve bölüm değişkenlerinin incelendiği belirlenmiştir. İncelenen çalışmalardan makalelerin % 29'unun (20/69), tezlerin ise % 10'unun (4/40) tutum ölçeği geliştirme çalışması olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmaların alana özel olanlarına bakıldığında ise tezlerin % 55'inin (22/40) ve makalelerin % 47.8'inin (33/69) belli bir alan öğretmenliğine (Matematik öğretmenliği, Müzik öğretmenliği vb.) özgü çalışmalar olduğu görülmüştür. Çalışmalar başlıklarına ve özet kısımlarına göre de değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde, ÖMYT ile ilgili yapılan tezlerden 40 tezin tamamının başlığının araştırmanın konusunu, alanını ve değişkenlerini açık olarak belirttiği görülmektedir. Makalelerin % 92.8'inin (64) başlığının araştırmanın konusunu, alanını ve değişkenlerini açık olarak belirttiği; % 7.2'sinin (5) ise kısmen belirttiği görülmektedir. ÖMYT ile ilgili yapılan tez çalışmalarının % 37.5'inin (15) başlığında gereksiz terim ya da deyimlerden kaçınılmışken % 62.5'inin (25) kısmen kaçınıldığı görülmektedir. Makalelerden ise % 75.4'ünün (52) başlığında gereksiz terim ya da deyimlerden kaçınılmış, % 17.4'ünün (12) başlığında gereksiz terim ya da deyimlerden kısmen kaçınılmıştır. Makalelerde tezlere kıyasla daha yüksek bir oranla gereksiz terim ya da deyimlerden kaçınılmış olması makalelerin yayım aşamasındaki kelime sınırlandırmalarından kaynaklanmış olabilir.

Tablo 3. Türkiye'de ÖMYT ile İlgili Yapılan Araştırmaların Başlıklarının ve Özetlerinin Değerlendirilmesi

		Tez		Makale		
		f (n=40)	%	f (n=69)	%	
Başlık	Başlık, araştırmanın konusunu, alanını ve değişkenlerini açık olarak;	Belirtmiyor	-	-	-	
		Kısmen Belirtiyor	-	5	7,2	
		Belirtiyor	40	100,0	64	92,8
	Başlıkta gereksiz terim ya da deyimlerden;	Kaçınılmamış	-	5	7,2	
		Kısmen Kaçınılmış	25	62,5	12	17,4
	Kaçınılmış	15	37,5	52	75,4	
Özet	Amaç ifade;	Edilmemiş	1	2,5	2	2,9
		Kısmen Edilmiş	1	2,5	9	13,0
		Edilmiş	38	95,0	58	84,1
	Evren / Örneklem / Katılımcılar;	Belirtilmemiş	3	7,5	6	8,7
		Kısmen Belirtilmiş	-	-	2	2,9
		Belirtilmiş	37	92,5	61	88,4
	Veri toplama araçları;	Belirtilmemiş	5	12,5	15	21,7
		Kısmen Belirtilmiş	-	-	6	8,7
		Belirtilmiş	35	87,5	48	69,6
	Araştırma yöntemi;	Belirtilmemiş	29	72,5	51	73,9
		Kısmen Belirtilmiş	1	2,5	-	-
		Belirtilmiş	10	25,0	18	26,1
	Temel bulgular;	Belirtilmemiş	3	7,5	4	5,8
		Kısmen Belirtilmiş	-	-	-	-
		Belirtilmiş	37	92,5	65	94,2
Temel yorumlar;	Özetlenmemiş	33	82,5	67	97,1	
	Kısmen Özetlenmiş	4	10,0	-	-	
	Özetlenmiş	3	7,5	2	2,9	
Araştırma konusuyla ilgili önemli anahtar sözcükler;	Belirtilmemiş	12	30,0	2	2,9	
	Kısmen Belirtilmiş	-	-	1	1,4	
	Belirtilmiş	28	70,0	66	95,7	
Özetin İngilizcesine;	Yer Verilmemiş	1	2,5	2	2,9	
	Kısmen Yer Verilmiş	-	-	-	-	
	Yer Verilmiş	39	97,5	67	97,1	

Tablo 3'de görüldüğü gibi, ÖMYT ile ilgili yapılan tezlerin % 95'inde (38) amaçın ifade edildiği, % 92.5'inde (37) evren, örneklem veya katılımcıların belirtildiği, % 87.5'inde (35) veri toplama araçlarının belirtildiği, % 92'sinde (37) temel bulguların belirtildiği, %

70'inde (28) anahtar sözcüklere yer verildiği, % 97.5'inde (39) İngilizce özetin bulunduğu belirlenmiştir. İncelenen tezlerin % 72.5'inin (29) özet kısımlarında araştırma yönteminin belirtilmediği ve % 82.5'inde (33) ise temel yorumların özetlenmediği görülmektedir.

ÖMYT ile ilgili yapılan makale çalışmalarının özet kısımları ele alındığında ise, % 84.1'inde (58) amacın ifade edildiği, % 88.4'ünde (61) evren, örneklem veya katılımcıların belirtildiği, % 69.6'sında (48) veri toplama araçlarının belirtildiği, % 94.2'sinde (65) temel bulguların belirtildiği, % 95.7'sinde (66) anahtar sözcüklere yer verildiği, % 97.1'inde (67) İngilizce özetin bulunduğu şeklinde değerlendirilmiştir. İncelenen makalelerin % 73.9'unda (51) özet kısımlarında araştırma yönteminin belirtilmediği ve % 97.1'inde (67) ise temel yorumların özetlenmediği görülmektedir. Bu bulgulara göre, hem tez hem de makalelerin yarıdan fazlasının özet bölümlerinde araştırma yöntemine ve temel yorumlara yer verilmediği söylenebilir. Buna, özet kısımlarında kelime sınırlılığının olmasının neden olduğu düşünülebilir. Çalışmalarda büyük oranda araştırma yönteminin belirtilmemesi, veri toplama aracı belirtildiğinden gerekli görülmemiş de olabilir. Bununla birlikte tezlerin % 30'unda anahtar kelimelerin yer almıyor olması dikkat çekicidir. Bu durum, tez yazım yönergelerinin enstitülere göre değişmesinden kaynaklanmış olabilir. Araştırmalar, giriş/problem durumu açısından incelenmiş ve elde edilen analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Türkiye'de ÖMYT ile İlgili Yapılan Araştırmaların Giriş / Problem Durumu ve Amaç Bölümü Açısından Değerlendirilmesi

		Tez		Makale		
		f (n=40)	%	f (n=69)	%	
Giriş/Problem Durumu	<i>Problem genelden özele doğru mantıksal bir biçimde ifade;</i>	Edilmemiş	1	2,5	3	4,3
		Kısmen Edilmiş	6	15,0	20	29,0
		Edilmiş	33	82,5	46	66,7
	<i>Problem durumunda araştırma kapsamına giren bütün değişkenler;</i>	Belirtilmemiş	1	2,5	3	4,3
		Kısmen Belirtilmiş	34	85,0	24	34,8
		Belirtilmiş	5	12,5	42	60,9
	<i>Problem ifade edilmesinde kaynaklardan;</i>	Yararlanılmamış	-	-	1	1,4
		Kısmen Yararlanılmış	1	2,5	5	7,2
			39	97,5	63	91,4
	<i>Problem ifade edilmesinde birbirleriyle ilişkili kaynaklar bir araya;</i>	Getirilmemiş	-	-	7	10,1
		Kısmen Getirilmiş	2	5,0	10	14,5
		Getirilmiş	38	95,0	52	75,4
<i>Araştırmanın önemi;</i>	Açıklanmamış	3	7,5	17	24,6	
	Kısmen Açıklanmış	2	5,0	13	18,9	
	Açıklanmış	35	87,5	39	56,5	
<i>Araştırmanın gereksinimi;</i>	Açıklanmamış	33	82,5	41	59,5	
	Kısmen Açıklanmış	5	12,5	7	10,1	
	Açıklanmış	2	5,0	21	30,4	
Amacın ifadesi	<i>Araştırma kapsamına giren değişkenler;</i>	Belirtilmemiş	-	-	1	1,4
		Kısmen Belirtilmiş	-	-	5	7,2
		Belirtilmiş	40	100	63	91,4
	<i>Denenceler/alt problemler/araştırma soruları amaca uygun olarak;</i>	Belirtilmemiş	4	10,0	17	24,6
		Kısmen Belirtilmiş	-	-	2	2,9
		Belirtilmiş	36	90,0	50	72,5

Tablo 4 incelendiğinde, ÖMYT ile ilgili yapılan tezlerin % 82.5'inde (33) problemin genelden özele doğru mantıksal bir şekilde ifade edildiği, % 97.5'inde (39) problemin ifade edilmesinde kaynaklardan kapsamlı bir şekilde yararlandığı, % 95'inde (38) problemin ifade edilmesinde birbirleriyle ilişkili kaynakların bir araya getirildiği ve % 87.5'inde (35) araştırmanın öneminin açıklandığı görülmektedir. Diğer yandan, tezlerin % 85'inde (34) araştırma kapsamına giren değişkenlerin kısmen belirtildiği ve % 82.5'inde (33) araştırma gereksiniminin açıklanmadığı belirlenmiştir.

ÖMYT ile ilgili makalelerin % 66.7'sinde (46) problemin genelden özele doğru mantıksal bir şekilde ifade edildiği, % 60.9'unda (42) problem durumunda araştırma kapsamına giren değişkenlerin belirtildiği, % 91.4'ünde (63) problemin ifade edilmesinde kaynaklardan kapsamlı bir şekilde yararlandığı, % 75.4'ünde (52) problemin ifade edilmesinde birbirleriyle ilişkili kaynakların bir araya getirildiği ve % 56.5'inde (39) araştırmanın öneminin açıklandığı görülmektedir. Diğer yandan, % 59.5'inde (41) araştırma gereksiniminin açıklanmadığı görülmüştür.

Yapılan çalışmaların giriş/problem durumu bölümleri incelendiğinde, tezlerde araştırma kapsamına giren bütün değişkenlerin tam olarak belirtilmemiş olması ve hem tez hem de makalelerde araştırma gereksiniminin büyük oranda belirtilmemiş olması oldukça dikkat çekicidir. Buna karşın, araştırmaların büyük çoğunluğunda sadece araştırmanın önemine yer verildiği görülmüştür.

Tablo 4 incelendiğinde, ÖMYT ile ilgili yapılan tezlerin tamamının (40), makalelerin ise % 91.4'ünün (63) amaç ifadesinde, araştırma kapsamına giren değişkenlerin her birisinin belirtildiği görülmüştür. Denenceler, alt problemler ve araştırma sorularının amaca uygunluğu incelendiğinde; tezlerin % 90'ının (36) ve makalelerin % 72.5'inin (50) uygun olduğu görülmüştür. Makalelerin % 27.5'inde alt amaçların belirtilmemiş ya da kısmen belirtilmiş olması olumsuz bir durumdur. Araştırmalarda amaçların açık bir biçimde belirlenmesi araştırmanın açık ve anlaşılır olmasını sağlamak için önem taşımaktadır. Alt amaçların belirtilmesi bulguların buna göre ortaya konulması ve sonuçların ifade edilmesi açısından da gereklidir.

Araştırmalar daha sonra, yöntem bölümleri açısından incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 5'te sunulmuştur. ÖMYT ile ilgili yapılan tezlerin % 87.5'inde (35) araştırma modelinin, amacıyla ilişkili olarak açıklandığı, tezlerin tamamında evren, örneklem, çalışma grubu özelliklerinin belirtildiği, % 90'ında (36) verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem ve tekniklerin açıklandığı ve % 95'inde (38) veri toplama aracı özelliklerinin açıklandığı görülmektedir. Diğer taraftan, tezlerin % 53.5'inde (23) örneklem seçim tekniğinin açıklanmadığı belirlenmiştir.

Tablo 5. Türkiye'de ÖMYT ile İlgili Yapılan Araştırmaların Yöntem Bölümü Açısından Değerlendirilmesi

Yöntem		Tez		Makale	
		f (n=40)	%	f (n=69)	%
<i>Araştırma modeli, amacıyla ilişkili olarak;</i>	Açıklanmamış	3	7,5	17	24,6
	Kısmen Açıklanmış	2	5,0	20	29,0
	Açıklanmış	35	87,5	32	46,4
<i>Evren/örneklem/çalışma grubu/katılımcıların özellikleri;</i>	Belirtilmemiş	-	-	-	-
	Kısmen Belirtilmiş	-	-	4	5,8
	Belirtilmiş	40	100,0	65	94,2
<i>Örneklem alınmışsa örneklem seçim tekniği;</i>	Açıklanmamış	23	57,5	49	71,0
	Kısmen Açıklanmış	3	7,5	2	2,9
	Açıklanmış	14	35,0	18	26,1
<i>Verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler;</i>	Açıklanmamış	-	-	1	1,4
	Kısmen Açıklanmış	4	10,0	6	8,7
	Açıklanmış	36	90,0	62	89,9
<i>Veri toplama araçlarının özellikleri;</i>	Açıklanmamış	1	2,5	-	-
	Kısmen Açıklanmış	1	2,5	4	5,8
	Açıklanmış	38	95,0	65	94,2
<i>Veri toplama süreci;</i>	Açıklanmamış	12	30,0	31	44,9
	Kısmen Açıklanmış	11	27,5	6	8,7
	Açıklanmış	17	42,5	32	46,4

Tablo 5 incelendiğinde, ÖMYT ile ilgili makalelerin % 46.4'ünde (32) araştırma modelinin, amacıyla ilişkili olarak açıklandığı; % 94.2'sinde (65) evren, örneklem, çalışma grubu özelliklerinin belirtildiği; % 89.9'unda (62) verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntem ve tekniklerin açıklandığı ve % 94.2'sinde (65) veri toplama aracı özelliklerinin açıklandığı görülmektedir. Buna karşılık, makalelerin % 71'inde (49) örneklem seçim tekniğinin açıklanmadığı belirlenmiştir. Araştırmada ele alınan çalışmaların veri toplama süreçlerine bakıldığında; tezlerin % 42.5'inde (17) veri toplama sürecinin açıklandığı, % 30'unda (12) açıklanmadığı, % 27.5'inde (11) kısmen açıklandığı görülmüştür. Makalelerin ise % 44.9'unda (31) veri toplama süreci açıklanmış, % 46.4'ünde (32) ise açıklanmamıştır.

Araştırmaların yöntem bölümlerinde kullanılan modelin ve nedeninin belirtilmesi hem araştırma yönteminin doğru belirlenmesi hem de daha sonra yapılacak araştırmalara örnek olabilmesi için önem taşımaktadır. İncelenen makalelerin yarısından fazlasında buna dikkat edilmediği ve araştırmaların bu yönleri ile eksik kaldığı söylenebilir. Örneklem seçim tekniği ve veri toplama süreci de aynı nedenlerle yöntem kısmında daha titizlikle ele alınması gereken bölümlerdir. Hem makalelerin hem de tezlerin büyük çoğunluğunda buna dikkat edilmediği söylenebilir. Tablo 6'da araştırmalar bulgular bölümü açısından incelendiğinde elde edilen analiz sonuçları verilmiştir.

Tablo 6. Türkiye’de ÖMYT ile İlgili Yapılan Araştırmaların Bulgular Bölümü Açısından Değerlendirilmesi

Bulgular		Tez		Makale	
		f (n=40)	%	f (n=69)	%
<i>Bulgular her bir araştırma sorusuna/denenceye ilişkin;</i>	Açıklanmamış	-	-	1	1,4
	Kısmen Açıklanmış	-	-	4	5,8
	Açıklanmış	40	100,0	64	92,8
<i>Bulgular, çizelgeler biçiminde;</i>	Sunulmamış	-	-	1	1,4
	Kısmen Sunulmuş	-	-	1	1,4
	Sunulmuş	40	100,0	67	97,2
<i>Her bir çizelge metin içinde;</i>	Açıklanmamış	-	-	1	1,4
	Kısmen Açıklanmış	-	-	1	1,4
	Açıklanmış	40	100,0	67	97,2

Tablo 6 incelendiğinde, ÖMYT ile ilgili yapılan tezlerin tamamında (40), her bir araştırma sorusuna/denenceye ilişkin açıklama yapıldığı, bulguların çizelgeler biçiminde sunulduğu ve her bir çizelgenin metin içinde açıklandığı görülmüştür. Makalelerin ise % 92.8’inde (64) her bir araştırma sorusuna/denenceye ilişkin açıklama yapıldığı, % 97.2’inde (67) bulguların çizelgeler biçiminde sunulduğu ve % 97.2’inde (67) her bir çizelgenin metin içinde açıklandığı görülmüştür. İncelenen tezlerin tamamında ve makalelerin ise büyük çoğunluğunda bulgular bölümünün iyi bir şekilde ele alındığı yorumu yapılabilir.

Araştırmalar tartışma/yorum bölümleri açısından incelenerek elde edilen analiz sonuçları Tablo 7’de verilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde, ÖMYT ile ilgili yapılan tezlerin % 85’inde (34) her bir bulguya ilişkin yeterli açıklama yapıldığı, % 97.5’inde (39) yorumlamaların bulgulara uygun olduğu, tamamında bulguların kuramsal ve uygulamalı doğurgularının tartışıldığı, % 60’ında (24) her bir bulgunun başka araştırmalarda elde edilen benzer bulgularla karşılaştırıldığı ve % 82.5’inde (33) araştırma sınırlılıklarının tartışıldığı görülmektedir. ÖMYT ile ilgili makalelerin % 75.4’ünde (52) her bir bulguya ilişkin yeterli açıklama yapıldığı, % 84.1’inde (58) yorumlamaların bulgulara uygun olduğu, % 63.8’inde (44) bulguların kuramsal ve uygulamalı doğurgularının kısmen tartışıldığı, % 66.7’inde (46) her bir bulgunun başka araştırmalarda elde edilen benzer bulgularla karşılaştırıldığı fakat % 78.3’ünde (54) araştırma sınırlılıklarının yer almadığı görülmektedir.

Tablo 7. Türkiye’de ÖMYT ile İlgili Yapılan Araştırmaların Tartışma/Yorum Bölümü Açısından Değerlendirilmesi

Tartışma/Yorum		Tez		Makale	
		f (n=40)	%	f (n=69)	%
<i>Her bir bulguya ilişkin yeterli açıklama;</i>	Yapılmamış	-	-	3	4,3
	Kısmen Yapılmış	6	15,0	14	20,3
	Yapılmış	34	85,0	52	75,4
<i>Yorumlamalar bulgulara;</i>	Uygun değil	-	-	4	5,8
	Kısmen Uygun	1	2,5	7	10,1
	Uygun	39	97,5	58	84,1
<i>Her bir bulgunun kuramsal ve uygulamalı doğurguları;</i>	Tartışılmamış	-	-	13	18,8
	Kısmen Tartışılmış	-	-	44	63,8
	Tartışılmış	40	100,0	12	17,4
<i>Her bir bulgu, başka araştırmalarda elde edilen benzer bulgularla;</i>	Karşılaştırılmamış	14	35,0	10	14,5
	Kısmen Karşılaştırılmış	2	5,0	13	18,8
	Karşılaştırılmış	24	60,0	46	66,7
<i>Araştırmanın sınırlılıkları;</i>	Tartışılmamış	6	15,0	54	78,3
	Kısmen Tartışılmış	1	2,5	3	4,3
	Tartışılmış	33	82,5	12	17,4

Yapılan makale çalışmaları incelendiğinde büyük çoğunluğunda her bir bulguya ilişkin kuramsal ve uygulamalı doğurguların tam olarak ele alınmadığı ve sınırlılıklara da yer verilmediği dikkat çekmektedir. Tezlerin yaklaşık üçte birinde her bir bulgunun benzer araştırma bulgularıyla karşılaştırılmaması da önemli bir eksiklik olarak görülebilir. Bununla birlikte, tezlerin diğer kısımları makalelere göre daha yeterli görülmektedir.

Araştırmalar sonuç ve öneriler bölümleri açısından incelenerek elde edilen analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde, ÖMYT ile ilgili yapılan tezlerin tamamında sonuçların amaçlarla ilişkili olarak ifade edildiği, araştırma sonuçları doğrultusunda öneriler sunulduğu ve sunulan önerilerin uygulamaya yönelik olduğu görülmektedir. Buna karşılık tezlerin sadece % 47.5’inde (19) araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur. ÖMYT ile ilgili makalelerin % 91.3’ünde (63) sonuçların amaçlarla ilişkili olarak ifade edildiği, % 82.6’sında (57) araştırma sonuçları doğrultusunda öneriler sunulduğu, % 76.8’inde (53) sunulan önerilerin uygulamaya yönelik olduğu ve % 56.5’inde (39) önerilerin araştırmacılara yönelik sunulduğu belirlenmiştir. Sonuç ve öneriler bölümleri incelendiğinde, araştırmaların yaklaşık üçte birlik bir kısmında araştırmacılara yönelik önerilerin bulunmadığı görülmektedir. Bu da araştırmaların, bu konuda yeni çalışmaların geliştirilmesine yeterince ışık tutmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 8. Türkiye’de ÖMYT ile İlgili Yapılan Araştırmaların Sonuç ve Öneriler ile Kaynakça Bölümleri Açısından Değerlendirilmesi

		Tez		Makale		
		n (40)	%	n (69)	%	
Sonuç ve Öneriler	<i>Sonuçlar amaçlarla ilişkili olarak ifade;</i>	Edilmemiş	-	-	4	5,8
		Kısmen Edilmiş	-	-	2	2,9
		Edilmiş	40	100,0	63	91,3
	<i>Araştırma sonuçları doğrultusunda öneriler;</i>	Sunulmamış	-	-	6	8,7
		Kısmen Sunulmuş	-	-	6	8,7
		Sunulmuş	40	100,0	57	82,6
	<i>Öneriler, uygulamaya yönelik;</i>	Sunulmamış	-	-	11	16,0
		Kısmen Sunulmuş	-	-	5	7,2
		Sunulmuş	40	100,0	53	76,8
	<i>Öneriler, araştırmacılara yönelik;</i>	Sunulmamış	13	32,5	28	40,6
		Kısmen Sunulmuş	8	20,0	2	2,9
		Sunulmuş	19	47,5	39	56,5
Kaynakça	<i>Konuyla ilgili yurt içi kaynaklardan;</i>	Yararlanılmamış	-	-	2	2,9
		Kısmen Yararlanılmış	-	-	-	-
		Yararlanılmış	40	100,0	67	97,1
	<i>Konuyla ilgili yurt dışı kaynaklardan;</i>	Yararlanılmamış	4	10,0	16	23,2
		Kısmen Yararlanılmış	-	-	1	1,4
		Yararlanılmış	36	90,0	52	75,4
	<i>Kaynaklar alfabetik sırada;</i>	Dizilmemiş	1	2,5	7	10,1
		Kısmen Dizilmiş	-	-	4	5,8
		Dizilmiş	39	97,5	58	84,1
	<i>Metin içinde yer alan tüm kaynaklar kaynakçada;</i>	Yer Almamış	-	-	4	5,8
		Kısmen Yer Almış	-	-	1	1,4
		Yer Almış	40	100,0	64	92,8

Tablo 8’de belirtildiği gibi, ÖMYT ile ilgili yapılan tezlerin tamamında konuyla ilgili yurt içi kaynaklardan yararlandığı ve konuyla ilgili tüm kaynakların metin içinde yer aldığı görülmüştür. Ayrıca % 90’ında (36) konuyla ilgili yurt dışı kaynaklardan yararlandığı ve % 97.5’inde (39) kaynakların alfabetik sırada dizildiği belirlenmiştir. ÖMYT ile ilgili yapılan makalelerin % 97.1’inde (67) konuyla ilgili yurt içi kaynaklardan yararlandığı, % 75.4’ünde (52) konuyla ilgili yurt dışı kaynaklardan yararlandığı, % 84.1’inde (58) kaynakların alfabetik sırada dizildiği ve % 92.8’inde (64) konuyla ilgili tüm kaynakların metin içinde yer aldığı görülmüştür. Kaynakça kısımları incelendiğinde, makalelerin yaklaşık % 25’inde yabancı kaynaklardan yararlanılmaması dikkat çekmektedir. Makalelerin yaklaşık dörtte birinin Türkiye dışındaki alanyazından yararlanmaması bu araştırmaların Türkiye dışındaki çalışmalarla ilişkilendirilememesine ve dar bir çerçevede kaldığı şeklinde yorumlanabilir.

5. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, Türkiye’de ÖMYT ile ilgili 1984-2013 yılları arasında yapılmış tez ve makale çalışmalarının; tür, yıl ve konu açısından dağılımları ile çeşitli boyutları belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmiştir. İncelenen araştırmaların büyük çoğunluğunu makaleler oluşturmaktadır. Bu konuda yapılan yüksek lisans tezleri ve makalelere göre, doktora tezlerinin daha az sayıda olduğu görülmektedir. Bunun bir nedeni, araştırmacıların, bu konunun yeterince çalışılmış olduğunu ve orijinalliğini yitirdiğini düşünmelerinden kaynaklanmış olabilir. Ancak, değişen teknolojik ve toplumsal koşullar ile öğretmen eğitimi programları, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve dolayısıyla, öğretmen davranışlarının etkileyebilir ve değiştirebilir. Palmer’in (2001) de belirttiği gibi, öğretim elemanlarının kişilik özellikleri, kullandıkları öğretim stratejileri ve dışsal etmenler tutumların olumlu ya da olumsuz yönde gelişmesinde etkili olabilecek temel etkenlerdir. Bu değişkenlerin ÖMYT nasıl etkilediğinin çok yönlü ve kapsamlı bir biçimde araştırılması öğretmen eğitiminin niteliğinin geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Türkiye’de ÖMYT konusunda yapılan çalışmaların 2003 yılından sonra, son yıllarda büyük artış gösterdiği ve çalışmaların önemli bir kısmının öğretmen adayları ile yapıldığı belirlenmiştir. Bu da, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumların geliştirilmesine hizmet öncesi öğretmen eğitiminde daha fazla önem verildiğini düşündürmektedir. Bir derse veya programa karşı geliştirilen tutumun başarının % 25’ini yordadığı (Bloom, 1998) dikkate alındığında, ÖMYT’un geliştirilmesi öğretmen adaylarının başarılarını artırmak açısından da önem taşımaktadır. Araştırmaların daha çok öğretmen adaylarıyla yapılmasının başka bir nedeni de araştırmacıların, eğitim fakültesi öğrencilerine üniversite içinde kolayca ulaşabilmeleri olabilir. Ancak, çeşitli alanlardaki öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının ve bu tutumları etkileyen etkenlerin neler olduğunu belirleyecek başka araştırmalara da gereksinim vardır. Örneğin, tutumları etkileyen değişkenlerden birisinin değerler olduğu belirtilmektedir (Aydınay-Satan, 2014). Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin değerlerinin ve değerlerin kazandırılmasının ÖMYT’a etkisi incelenebilir.

İncelenen tezlerin tamamının başlıklarında araştırmanın konusu, alanı ve değişkenleri açıkça belirtilmekte fakat çalışmaların önemli bir kısmında gereksiz terimler yer almaktadır. Araştırmaların başlıklarında gereksiz terimlerden kaçınılması ve başlıkların çalışmalarını daha iyi tanıtmaları gerekmektedir. Ayrıca, hem tezlerin hem de makalelerin büyük kısmının özetlerinde araştırma yönteminin ve temel yorumların yer almaması ve tezlerin yaklaşık üçte birinde anahtar sözcüklere yer verilmemesi dikkat çekmektedir. Özet kısmında çalışmalarla ilgili yeterince bilgiler verilmemesi de çalışmaların iyi anlaşılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, özetlerde, çalışmanın yöntemine ve temel yorumlara, özet sonunda da anahtar sözcüklere yer verilmesi geniş kitlelerin çalışmaya ulaşabilmelerine, ön bilgiler edinmelerine ve çalışmanın daha iyi anlaşılmasına katkı getirebilir.

İncelenen makalelerin önemli bir kısmının giriş bölümlerinde problem genelden özele doğru mantıksal bir şekilde ifade edilmemektedir. Tezlerin büyük bir kısmında araştırma kapsamına giren değişkenlerin tamamının belirtilmemiş olması ilgi çekicidir. Araştırmanın önemine tezlerin tamamında yer verilmekte, makalelerin ise yaklaşık yarısında araştırmanın öneminden bahsedilmemektedir. Çalışmaların çoğunun giriş bölümlerinde araştırma gereksiniminin yer almadığı görülmektedir. Oysa araştırmaların giriş bölümlerinde, araştırmanın kuramsal temeli, çalışmaya neden gereksinim duyulduğu ve yapılacak çalışmanın alana ne gibi katkısının olacağı araştırmaya konu olan tüm değişkenlerle birlikte ele alınarak açıklanmalıdır. Bu açıklamalardan sonra da amacın açık bir biçimde ifade edilmesi beklenmektedir. Çalışmaların büyük çoğunluğunda amaç ve alt amaçlar ayrı başlıklar halinde değil, giriş bölümünün sonunda yer almaktadır. Ancak, tezlerde büyük ölçüde belirtildiği halde, makalelerin üçte birinde alt amaçların açık bir şekilde belirtilmemiş ya da kısmen belirtilmiş olması önemli bir eksiklik olarak görülebilir. Tüm araştırmalarda öğretmenlik mesleğine yönelik tutum hangi değişkenlerle ilişkili olarak ele alınıp araştırılmak isteniyorsa amaç ve alt amaçlarda açık seçik ifade edilmelidir.

İncelenen çalışmalarda örneklem veya çalışma grubunun özellikleri, kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler, veri toplama araçlarının özellikleri yeterince belirtilmemektedir. Buna karşılık, makalelerin yarısından fazlasında, kullanılan araştırma modelinin amaç ile ilişkisinin ifade edilmemesi giderilmesi gereken bir eksiklik olarak görülmektedir. Ayrıca, hem tez hem de makalelerin büyük bir kısmında örneklem seçim tekniği ve veri toplama süreci hakkında açıklama yapılmadığı belirlenmiştir. Oysa Yılmaz ve Altunkurt'un (2012) da belirttiği gibi, araştırmaların yöntem bölümünde "neyin, nasıl yapılacağı" ayrıntılı bir şekilde yazılması gerekmektedir. Bu anlamda, araştırmalar raporlaştırılırken örneklem seçim tekniği ve veri toplama sürecinin tam ve eksiksiz olarak araştırma raporunda yer alması araştırmanın nasıl yapıldığına açıklık getirmek ve sonraki araştırmalara kılavuzluk etmek açısından önemlidir. Çalışmaların büyük çoğunluğunda örneklem evreni temsil gücünün yeterli olmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda örneklemde elde edilen bulguların evrene genelleneceği düşünüldüğünde, örneklemin yansız olarak seçilmesi ve evreni temsil etme özelliğinin olması önem taşımaktadır (Yılmaz ve Altunkurt, 2012).

İncelenen çalışmaların büyük çoğunluğunda bulgular açıklanmaktadır. Çalışmaların bazılarının tartışma, yorum, sonuç ve öneriler kısımlarının birlikte ya da ayrı ayrı ele alındığı görülmüş ve bu bölümler ele alındığı şekilde değerlendirilmiştir. Yapılan makalelerin büyük bir kısmında bulguların kuramsal ve uygulamalı doğrularının tartışılmaması, hem tez hem makalelerde elde edilen bulguların yapılan başka çalışmalarla karşılaştırılmaması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir. Bu araştırmada, tezlere göre özellikle makalelerde daha fazla eksiklikler saptanmıştır. Bu durum, tezlerin bir danışman rehberliğinde, sürekli değerlendirilerek yazılması ve daha sonra, tez jürisinin değerlendirmesinden geçmesine karşılık; makalelerin, araştırmacı tarafından yazıldıktan sonra sadece hakem sürecinde değerlendirilmesinden; hakemli dergilerde ise, bu değerlendirmenin de olmamasından kaynaklanmış olabilir.

İncelenen araştırmaların önemli bir kısmında araştırmacılara yönelik öneriler bulunmamaktadır. Bu durum benzer şekilde, daha önce yapılan başka bir çalışmada da görülmektedir (Yılmaz, Dedeoğlu-Orhun, Kılıç-Şahin ve Bahar, 2010). Araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmesi bundan sonra yapılacak çalışmalara yol göstermesi açısından dikkat edilmesi gereken noktalardandır. Ayrıca, çalışmaların kaynakça bölümleri genel olarak yeterli olmakla birlikte, makalelerin dörtte birlik bir kısmında Türkiye dışındaki kaynaklardan pek yararlanılmamıştır. Oysa makalelerde bu kaynaklardan da yararlanılmasında yarar vardır. Böylece yapılan çalışmalar, sadece Türkiye'deki değil, diğer ülkelerdeki çalışmalarla da ilişkilendirilebilir.

Sonuç olarak, ÖMYT ile ilgili tezlerde ve özellikle de makalelerde; amaçların, alt amaçların ve yöntem bölümlerinin daha açık ve anlaşılır bir biçimde ifade edilmesi; araştırmaların bulgularının ve sonuçlarının da amaçlarla ve diğer araştırma bulgularıyla ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Araştırmaların giriş, amaç, yöntem, bulgular ve sonuç kısımları bilimsel araştırma yöntemlerine uygun, daha sistematik ve açık bir biçimde yazılmalıdır. Araştırma sürecinin nasıl geliştiği ayrıntılı bir şekilde çalışma raporlarında yer almalıdır. Çalışmalar, okuyanın aklında herhangi bir soru bırakmayacak ya da aynı araştırmayı tekrarlamak isteyenlerin bütün ayrıntıları görebileceği, örnek alabileceği şekilde raporlaştırılmalıdır.

Araştırmada ÖMYT ile ilgili incelenen makalelerin tümü editör ve hakem sürecinden geçmiş makaleler ya da kabul edilip Ulusal Tez Merkezi'nde yayınlanmış tezlerdir. Makale ve tezlerde eksikliklerin olması, yapılmakta olan ya da yapılacak araştırmalarda daha titiz olunması gerektiğine işaret etmektedir. Türkiye'deki ÖMYT ile ilgili araştırmaların nicel artışına paralel olarak niteliğinin de artması için, makale ve tezlerin yazımlarında ve değerlendirmelerinde daha özenli olunması gerekmektedir.

Bu çalışmaya benzer meta değerlendirme araştırmalarının belirli zaman aralıklarıyla tekrarlanması ilgili alandaki gelişimi ve eğilimleri göstermesi açısından yarar sağlayabilir. Bu araştırmada meta değerlendirmesi yapılan ÖMYT ile ilgili araştırmaların gelecek araştırmalarda meta-analitik incelemesi gerçekleştirilebilir. Ayrıca gelecekte, uluslararası dergilerde yayınlanan ÖMYT ile ilgili makaleleri ele alan ya da bu makaleler ile Türkiye'deki makaleleri karşılaştıran meta analiz çalışmaları da yapılarak bu alana katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, E., Altınkurt, Y. Ceylan, M., Kesim, E. ve Madden, T. (2008). *Okul yönetimi alanında yapılmış araştırmaların değerlendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1828.
- Akkaya, N. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi*, 25, 35-42.
- Aslan, D. ve Akyol, A. K. (2006). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2), 51-60.
- Eagly, A. H. & Chaiken, S. (2007). The advantages of an inclusive definition of attitude. *Social Cognition*, Special Issue: What is an Attitude?, 25, 582-602.
- Aşkar, P. ve Erden, M. (1987). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği. *Çağdaş Eğitim*, 121, 8-11.
- Aydınay-Satan, A. (2014). Öğretmen adaylarının değer tercihlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına etkisi. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6, 189-218.
- Baysal, A. C. (1981). *Birey-Örgüt Bütünleşmesinde Davranışsal Yaklaşımlar*. http://www.arastirmax.com/system/.../arastirmax_13865_pp_63-83.pdf adresinden 10 Mayıs 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Bloom, B. S. (1998). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme*. (Çev: D. A. Özçelik). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Can, Ş. (2010). Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 24, 13-28.
- Coşkun, M.K. (2011). Din kültürü öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları: İlahiyat- eğitim DKAB karşılaştırması. *EKEV Akademi Dergisi*, 48, 247-257.
- Çelik, M. (2008). *Anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlerin öğretmenlik tutumları ile örgüt kültürü arasındaki ilişki, fatih ilçesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162 (1), 139-157.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen adaylarının özyeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-111.
- Doğan, C. (2005). Türkiye ve Kazakistan'da öğretmen adaylarının meslek tercihi ve öğretmenlik mesleğine ilişkin düşünceleri. *Ahmet Yesevi Üniversitesi, Bilişim: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi (SSCI)*, 33, 1-22.
- Doğan, T. ve Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34(153), 157-168.
- Erdem, C. (2012). Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik yeterlilik algıları ve tutumları üzerine bir araştırma. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish*, 7(4),1727-1747.
- Freedman, J. L., Sears, D. O. & Carlsmith J. M. (1989). *Sosyal psikoloji* (Çeviren: Ali Dönmez). Ara Yayıncılık : İstanbul.
- Girgin, G., Akamca, G. Ö., Ellez, A. M. ve Oğuz, E. (2010). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, mesleki benlik saygıları ve mesleki yeterlik inançları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 1-15.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum algı iletişimi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- İpek, C. ve Camadan, F. (2011). Sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve öz-yeterlilik inançları. *10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, 5-7 Mayıs 2011, Sivas.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2006) *Yeni insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş* (10.Basım). İstanbul. Evrim Yayınevi.

- Oğuz, A. ve Topkaya, N. (2008). Ortaöğretim alan öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen özyeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları. *Akademik Bakış*, 14, 23-36.
- Palmer, D. (2001). Factors contributing to attitude exchange amongst preservice elementary teachers. *Science Teacher Education*, 86, 122-138.
- Pehlivan, K. B. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 151-168.
- Rimm-Kaufman, S. E. ve Sawyer, B. E. (2004). Primary-grade teachers' self efficacy beliefs, attitudes toward teaching, and discipline and teaching practice priorities in relation to the responsive classroom approach. *The Elementary School Journey*, 104(4), 321-341.
- Sağlam, M. ve Yüksel, İ. (2007). Program değerlendirmede meta-analiz ve meta-değerlendirme yöntemleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 175-187.
- Sayın, S. (2003). Farklı programlarda okuyan öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin empatik eğilimi, öğretmenlik mesleğine karşı tutum ve mesleki benlik saygısı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(6), 74-84.
- Scriven, M. (2009). Meta-evaluation revisited. *Journal of Multi-Disciplinary Evaluation*, 6 (11), pp. iii-viii.
- Semerci, N ve Semerci, Ç. (2004). Türkiye’de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(1), 137-146.
- Stufflebeam, D. (1974). Meta-evaluation, *occasional papers* 3. <https://www.globalhivmeinfo.org/CapacityBuilding/Occasional%20Papers/03%20Meta-Evaluation.pdf> adresinden 16 Ağustos 2013 tarihinde edinilmiştir.
- TÜBİTAK (2009). Ar-Ge değerlendirme ve etki analizinde kullanılan tanım ve temel kavramlar. *TÜBİTAK Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Daire Başkanlığı: Ankara*. http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/arsiv/ArGe_degerlendirme_etki_analizi_tanim_kavram.pdf. adresinden 16 Mayıs 2013 tarihinde edinilmiştir.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109-127.
- Yılmaz, K. ve Altinkurt, Y. (2012). An examination of articles published on preschool education in Turkey. *Educational Sciences: Theory ve Practice - Special Issue*, 3227-3241.
- Yılmaz, K., Dedeoğlu-Orhun, B., Kılıç-Şahin, H. ve Bahar, H. Ö. (2010). *Türkiye’de eğitim denetimi alanında bilimsel bilgi üretimi: Eğitim dergileri ve bilimsel toplantılar örneği*. II. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve TEMSEN, ss. 300-310.